

*„Apró gyöngyszem, csillogó értékekkel: Örvényes
Települési értéktár létrehozása a Balaton-parti kistelepülésen”
című pályázat megvalósításának eredménye*

Az Örvényesi Települési Értéktár létrehozásának dokumentációja, a települési értéktár elemei- adatlapok (javaslatok)

Készítette: Pető Pirokka

Okleveles környezetmérnök, borász

2016.

„Apró gyöngyszem, csillogó értékekkel: Örvényes

Települési értéktár létrehozása a Balaton-parti kistelepülésen” című pályázat megvalósításának eredménye

Az értékgyűjtést (a település képviselőivel, a faluhoz kötődőkkel egyeztetve, folyamatos párbeszéddel), az adatok feldolgozását és a nemzeti érték adatlapok elkészítését, továbbá a javaslatok előterjesztését végezte:.....

Pető Piroska, Okleveles környezetmérnök, borász

Készült: 2016. szeptember 1. és december 16. között

Az értékgyűjtési munka elvégzését és a települési értéktár megalapozó dokumentációjának elkészítését a Földművelésügyi Minisztérium Hungarikum Bizottsága támogatta.

A pályázat kedvezményezettje: Örvényes Község Önkormányzata

A pályázat megvalósítását a támogatásban részesült pályázati beadvány alapján megrendelte: Örvényes Község Önkormányzata

A támogatott pályázat azonosító száma: HUNG-2016/3928

Támogatási szerződés száma: HF/631/2016

Megbízási szerződés száma: 2/200-6/2016

A dokumentáció tartalma:

- Települési értéktár dokumentációja, Örvényes
- Települési értéktár elemei- adatlapok (javaslatok)

A dokumentáció teljes egésze szerzői jogvédelem alatt áll, a szerzői jogról szóló törvény által előírtak vonatkoznak rá. Az anyagban szereplő fényképeket Pető Piroska készítette, felhasználásuk, közzétételük a szerzővel történő egyeztetés és a felhasználási feltételek pontos meghatározása után történhet. A Támogató a Támogatási Szerződés szerinti teljes körű felhasználásra jogosult az általános szabályok betartása mellett.

1. Bevezetés

2016 júniusában jelent meg a HUNG-2016 kódú, Földművelésügyi Minisztérium által kiírt, a nemzeti értékek és hungarikumok gyűjtésének, népszerűsítésének, megismertetésének, megőrzésének és gondozásának támogatására irányuló pályázati felhívás. A kiírást áttanulmányozva megállapítottam, hogy annak II. támogatási célterülete esélyt adhat Örvényesen a települési értéktár valódi létrehozására.

A pályázat céljának megfelelően, Örvényes Község Önkormányzata „Apró gyöngyszem, csillogó értékekkel: Örvényes Települési értéktár létrehozása a Balaton-parti kistelepülésen” címmel érvényes pályázatot nyújtott be, mely pozitív elbírálásban részesült, támogatási döntés született. A támogatott fél a pályázatban előzetesen meghatározottak szerint a bemutatott külső megbízottal szerződött a pályázat szerinti feladatok elvégzésére.

2016 szeptemberében az értékgyűjtési, felmérési munka megkezdődött, melynek végső eredménye jelen dokumentáció létrejötté, a települési értéktár elemeinek részletes ismertetése az elkészített, 144/2013. Kormányrendelet szerinti adattartalomnak megfelelő adatlapok segítségével. A javaslatok előterjesztése a dokumentáció alapján a Képviselő-testület számára történik. A települési értéktári dokumentáció vizsgálatát követően szükséges a települési értéktár elemeinek meghatározása és jegyzékbe vétele, majd a települési értéktár létrehozása a jegyzett nemzeti értékek listájának feltüntetésével és a szükséges határozat megalkotásával.

A pályázatban vállaltaknak megfelelően, a települési értéktár létrehozását követően az elvégzett munka eredményét publikálni kell. A települési értéktárat a lehető legszélesebb körben meg kell ismertetni. Az értéktárat és a megalapozó dokumentációt a település honlapján közzé kell tenni 2016. december 31-ig. Ezzel a pályázatban foglaltak minden pontja teljesítésre kerül. A pályázat lezárását követően szükséges a támogatási szerződés szerinti beszámolót elkészíteni és megküldeni az abban előírt feltételek és határidő szerint.

2. A települési értéktár létrehozása (javaslatok kidolgozása) során figyelembe vett szempontok

A nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény a kapcsolódó definíciók mellett részletezi az értéktárak típusait, Örvényes település esetében települési értéktár létrehozása történik. A települési értéktárba felvehető nemzeti értékek fogalmát a következőképpen definiálja: „a magyarság és a magyarországi államalkotó nemzetiségek tevékenységéhez, termelési kultúrájához, tudásához, hagyományaihoz, a magyar tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték vagy termék, illetve a tájhoz és élővilághoz kapcsolódó materiális vagy immateriális javakat magába foglaló tájérték, amely tanúskodik egy emberi közösség és az adott terület történelmi kapcsolatáról”. E halmaz első hallásra is végtelenül tág képet vetít elénk. A magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról szóló 144/2013. Kormányrendelet határozza meg a nemzeti értékek szakterületenkénti kategóriáit, és kimondja, hogy a nemzeti értékeket ezen kategóriák szerint kell azonosítani és rendszerezni. A rendelet az alábbi kategóriákat nevesíti:

- a) agrár- és élelmiszergazdaság: az agrárium szellemi termékei és tárgyi javai – beleértve az erdészet, halászat, vadászat és állategészségügy területét –, különösen a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek, a borászat, továbbá az állat- és növényfajták;
- b) egészség és életmód: a tudományos és népi megelőzés és gyógyászat, természetgyógyászat szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a gyógyszerek, gyógynövények, gyógyhatású készítmények, gyógyvíz- és fürdőkultúra;
- c) épített környezet: a környezet tudatos építési munka eredményeként létrehozott, illetve elhatárolt épített (mesterséges) része, amely elsődlegesen az egyéni és közösségi lét feltételeinek megteremtését szolgálja; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek;
- d) ipari és műszaki megoldások: az ipari termelés – beleértve a kézműipart, kézművességet is – szellemi termékei és tárgyi javai, különösen az egyes technológiák, technikák, berendezés-, gép- és műszergyártás, műszaki eszközökkel végzett személy- és áruszállítás;

e) kulturális örökség: a kulturális örökség szellemi és tárgyi javai, különösen az irodalom, a tudomány, a népművészet és népi kézművesség, néprajz, filmművészet, iparművészet, képzőművészet, táncművészet és zeneművészet; továbbá a védett ingatlan értékei, különösen a nemzeti vagyon körébe tartozó, kiemelkedő értékű műemlékek és régészeti lelőhelyek, nemzeti és történelmi emlékhelyek, világörökségi helyszínek;

f) sport: a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgáló, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, különösen a sportolói életművek és csúcsteljesítmények;

g) természeti környezet: az ember természetes környezetének tárgyi javai, különösen a fizikai és biológiai képződmények vagy képződménycsoportok, geológiai és geomorfológiai képződmények, természeti tájak, természeti területek, életközösségek és ökológiai rendszerek; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek;

h) turizmus és vendéglátás: a turizmus és a vendéglátás szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a turisztikai attrakciók, szolgáltatások, a vendéglátó-ipari termékek, valamint a vendéglátás körébe tartozó étel- és italkészítési eljárások.

Jelen pályázat célja a nemzeti értékek azonosítása és helyi –települési- értéktárba történő kerülésük elősegítése.

A települési értéktár számára a településen élők, településhez kötődők részvételével gyűjtött, és a települési értéktárat megalapozó dokumentációban szerepeltetett nemzeti értékek, az értéktár elemei a rendelet szerinti kategóriákba kerültek besorolásra. Egyes értékek esetében több kategória is érvényes, így a települési értéktár értéklistán és az adatlapok az egyes értékek alapvető természete szerint kerültek csoportosításra.

Az értéktárhoz javasolt értékek csoportosítása a következő érték-típusok alkalmazásával történt:

- Vallással kapcsolatos értékek
- Lakóépületek
- Egyéb épített értékek
- Pincék, présházak
- Természeti, tájképi értékek
- Személyekhez köthető értékek
- Komplex természetű értékek

A pályázatban foglaltak szerinti értékgyűjtés-feltárás során felvételezett és dokumentált értékek halmaza nem lehet teljes körű, mivel az értéktárak természete szubjektív, az értékek köre végtelenül tág. A felvételezett és előterjesztett nemzeti értékek köre a lehetséges, illetve jegyezhető nemzeti értékek és hungarikumok részhalmazát képezi. Különböző szempontok szerint a létrehozott értéktár folyamatosan bővítendő és kiegészítendő a településen élők, ahhoz kapcsolódók illetve a közösség számára valamilyen szempontból értékesnek ítélt különféle momentumokkal, anyagi vagy szellemi természetű értékekkel. Erre fel kell hívni az illetékesek figyelmét és irányadónak szerepeltetni kell a vonatkozó jogszabályokat. A jegyzett csoportok tetszés szerint változtathatók és bővíthetők.

Az esetlegesen előforduló negatív változások, kivédhetetlen események miatt célszerű a felvételezett értékek rendszeres felülvizsgálatát elvégezni és az értéktárat aktualizálni. Lehetőség szerint (pályázatok útján is) az értékek részletesebb vizsgálata, mélyrehatóbb kutatása is szükséges és javasolt. A pályázat eredményeit felhasználva, további pályázatok segítségével bővíthető az értéktár és többféle bemutatási, népszerűsítési lehetőség – kiadványok létrehozása, értékek bemutatása, rendezvények szervezése- megvalósítása lehetséges és javasolt, folyamatosan építkezve. Ez által a település előnyeit hangsúlyozva a turisztikai vonzerő és a népszerűség, jó hírnév növelhető. A felmerülő feladatokhoz a továbbiakban is állok szíves rendelkezésükre.

3. Az értékgyűjtéshez- feltáráshoz alkalmazott módszer, a tevékenység fázisai

A HUNG-2016/3928 azonosító számú pályázat beadásakor a tervezett tevékenységre vonatkozóan részletes leírást kellett készíteni, mely a pályázatok elbírálását követően, a megkötött támogatási szerződés mellékletét képezi a pályázati beadványon felül, 1. számú mellékletként, a támogatott tevékenységek és ütemezésük cím alatt.

A tevékenység fázisai az ebben foglaltakhoz igazodnak, az értékgyűjtés és az értékek dokumentálása, majd a teljes dokumentáció összeállítása az elfogadott ütemezés szerint történt. Ennek részleteit alább bontom ki:

Az előkészítési munkafázis során a forrásanyagok felkutatása és tanulmányozása történt meg, a településre vonatkozó térképek előkészítése mellett. Figyelem összpontosult az eddigiekben jegyzett, már országos védelemben részesített, illetve egyedi tájérték kataszterben szerepeltetett épületekre, épített objektumokra, egyéb természetű értékekre.

Az előkészületek hangsúlyos pontját képezte a települési értéktár létrehozásával kapcsolatban összeállított kérdéssor kérdőív formájában történő nyilvánosság elé tárása.

A kérdőívek értékelése

A pályázatban foglaltak alapján, az érintett emberek véleményének megismerése, a helyi fiatalok és az idősebb generáció megszólaltatása érdekében kérdőív készült, melyet az érdeklődők kitöltöttek. A kérdések általánosságban is érintik az értéktárak fogalmát, továbbá helyet kaptak a településsel kapcsolatos konkrétumok is. Lehetőséget adtunk vélemény kifejtésére is.

Az alábbi tartalommal került az emberek elé a kérdéssor:

Apró gyöngyszem, csillogó értékekkel: Örvényes

Települési értéktár létrehozása a Balaton-parti kistelepülésen

HUNG-2016. számú FM pályázat

Kérdőív a település lakói, a településhez köthető személyek számára, az értéktár készítésének megalapozásához

Alapadatok

Név:.....

Cím, elérhetőség:.....

Életkor:.....

Kérdések

1. 2012-ben jelent meg a nemzeti értékekkel és hungarikumokkal kapcsolatos törvény. Ön hallott-e erről, találkozott-e az értéktárak fogalmával?
2. Milyen jelentőséget tulajdonít az értékgyűjtésnek, értéktárak létrehozásának?
3. A településen értéktár létrehozása történik, Ön szerint milyen irányvonalak mentén kell haladni, alapvetően mit kell figyelembe venni egy helyi sajátosságokat tükröző gyűjtemény tekintetében?
4. Milyen jellegű értékeket tart fontosnak?
5. E témán belül mi az (fogalom, konkrét objektum, érték), ami először eszébe jut Örvényest illetően?
6. A lehetséges kategóriákat figyelembe véve mely elemeket szerepeltetné az értéktárban?
7. Mit gondol, miben rejlik egy települési értéktár hasznossága az adott település számára, megnyit-e további kapcsolódási irányokat (turisztikai hasznosság, vonzerő), lehetőségeket? Melyek ezek?
8. A létrejött települési értéktár széles körű megismertetését fontosnak tartja-e? Milyen módon tárná a nyilvánosság, az érdeklődők elé (honlap, hirdetés, kiadvány, rendezvények)?
9. Egyéb észrevételek, megjegyzések

A felmérés során 20 db kérdőív került kitöltésre, a korosztályok vegyesen adtak választ, ami jó alapot szolgáltatott a falubeliek és a településhez kapcsolódók véleményének megismeréséhez. A megkérdezettek között nagyobb arányban örvényesi állandó lakosok vannak, továbbá nyaralóval

rendelkezők kisebb számban, akik rövidebb-hosszabb időintervallumokat töltenek el a településen. Ezen felül olyan személyek, szakemberek is kitöltötték a kérdőívet, akik valamilyen szempontból szorosan köthetők a településhez és a meglátásaik fontosak.

A megszólított idősebb emberek készséggel reagáltak, és a fiatalabb generáció tagjai is szívesen alkottak véleményt, fontosnak tartják a kérdést.

A válaszokat értékelve elmondható, hogy az idősebbek kevésbé hallottak az értéktárak fogalmáról, a fiatalabbak többen értesültek már erről és találkoztak az értéktárak, hungarikumok témájával. Összességében a megkérdezettek kb. 50%-a hallott erről a dologról.

Az értékgyűjtés jelentősége, értéktárak létrehozása egyöntetűen nagy jelentőségű mindenki számára, a legtöbben ezt fontosnak ítélték.

Leginkább körvonalazódik a település vonzerejének megtartására való törekvés fontossága, a falu egyedi értékeinek, arculatának, szerkezetének megőrzése.

Hangsúlyos szerepet kaptak a vizek, a források és a Séd is nagy jelentőséggel bír az emberek körében.

Első helyen legtöbben a műemlék vízimalmot említették, ezt tartják a legjelentősebb értéknek. Ezen kívül a templom, templomrom, és a népi építészet emlékei, a jellegzetes lakóházak és a hegybéli présházak kaptak hangsúlyos szerepet.

Sokan kitértek a természeti értékekre, a különleges értéket képviselő fás legelő, a Séd-völgye, a források, geológiai értékek kerültek említésre.

Többen kiemelték az egyik meghatározó sajátosságot, a település német eredetét, mint értéket. Fontosnak tartják a hagyományok ápolását, a szokások megőrzését, a gyökerek tudatosítását, a közösség összetartását.

Kiemelkedő jelentőségűek a néprajzi vonatkozások, a múlt értékei, a régi eszközök, használati tárgyak.

A szőlőhegy sokak számára különösen fontos, cél az itt fellelhető értékek, épületek, művelési ág megtartása, fejlesztése, a szőlészet és borászat kiemelése.

A közel eredeti képét őrző, egykor tiszta és virágos vasútállomás is többen számára érték, a jellegzetes épülettel együtt.

Felmerült a helyi sajátosságok között az ételek témaköre, híres személyek életútja, és egy többségében helyi fiatalokból álló zenekar is.

Fontos az értékek megőrzése, egyrészt az idegenforgalom miatt, másrészt pedig a családok új generációi, a gyerekek közösségi tudatának, megfelelő értékítéletének kialakítása céljából.

Helyet kaptak fejlesztésekkel kapcsolatos elképzelések is, tanösvény, túraút, településkép-rehabilitáció terén, infrastrukturális szempontból.

A megismertetés, nyilvánosság elé tárás mindenki véleménye szerint fontos.

Hatékony lehet rendezvények szervezése, kiadványok szerkesztése és az értékek számbavétele után azok gondozására, karbantartására is gondot kell fordítani.

Hangsúlyozásra került az is, hogy a mára vegyes közösség meglátásait célszerű kiegészíteni szakértők, kívülállók véleményével is, miután ez még objektívebb értékítéletet eredményezhet, és bővebb értékszemléletet hoz, több szempontot vizsgál.

A kitöltött kérdőívek jelen dokumentáció mellékleteként, a Települési Értéktár teljes anyagában kapnak helyet, igény szerint tanulmányozhatók.

A tevékenységek sorában a következő pontként az *értéktárat működtető településsel történő együttműködés* megvalósítása következett.

A pályázati felhívás szerint a megpályázott célterület, települési értéktár létrehozása települési értéktárat már működtető településekkel történő együttműködés útján valósulhatott meg. A pályázathoz együttműködési szándéknyilatkozatokat csatoltunk, három környékbeli településsel valósult meg az együttműködés, a pályázat egyik feltételeként.

Az együttműködés keretében a pályázatban foglaltak szerint jártunk el. Az értéktárat működtető, értéktár létrehozásában jártas, tapasztalattal rendelkező települések illetékeseit megkerestük. A személyes találkozó során az együttműködő fél értéktárának vizsgálata, az értéktár készítés lépéseinek tanulmányozása, az érték-kategóriák megismerése, az értéktár készítésének módszere, körülményei kerültek fókuszba. Továbbá sor került esetleges közös adottságok, párhuzamok keresésére és meghallgattuk az együttműködő fél képviselőjének véleményét is a jelen pályázatban foglalt települési értéktár létrehozással kapcsolatos konkrétumok, javaslatok tekintetében.

Az értéktárakban szereplő egyes értékek szemrevételezésére is sor került. Az együttműködő felek révén szerzett tapasztalatok tanulságosak, érdekes az egyes települések értéktárról alkotott egyedi képének, szempontjainak különbözősége. Mindez segített abban, hogy Örvényes település sajátos, de több szempontot is figyelembe vevő értéktárat hívhasson életre.

Települési együttműködések részletezése

1. Dörgicse

Együttműködő fél: a település polgármestere, Mlinkó István.

Jó példaként jelentkezik egy közeli település, Dörgicse, mely festői környezetben fekszik és rendkívül sok értékkel bír. A falu országos hírű műemlékei révén, a szakrális jellegű építmények bősége egyedülálló, négy templomot és három templomromot is jegyez a műemléki nyilvántartás. Ezek mellett számos kisebb volumenű, de igen értékes objektum került feltárássra és kapott helyet a település értéktárában. Az értéktár készítése pályázat útján zajlott, a 2014 márciusában benyújtott anyag értékelése pozitív volt és 2014. év végére elkészülhetett a 164 elemből álló (eddigi adat) települési értéktár. A javaslatok kidolgozása külső segítséggel történt, klasszikus felmérési módszerekkel, párbeszéddel. A dokumentációban szereplő értékek listáját elfogadva a képviselő-testület döntött az értéktár létrehozásáról. Az elkészült anyag széles körű publikálása történt, sokakat megmozgatott és elgondolkodtatott, mennyi érték rejtezik a település közigazgatási területén, melyről keveset tudnak. Ezért is hatékony az objektív szemléleten alapuló, lehető legtöbb szempontot figyelembe vevő értékelés, gyűjtés. További javaslatok kidolgozására irányuló felhívás szerepel az anyagban, de eddig nem került bővítésre.

Az értéktárban a következő kategóriák szerint csoportosulnak az értékek:

- Lakóépületek
- Vallással kapcsolatos értékek
- Kutak
- Pincék, prэшázak
- Épített objektumok, egyéb értékek
- Természeti, tájképi értékek
- Hagyományok, szellemi értékek
- Híres emberek, művészek

A települési értéktár dokumentációja a dörgicsei honlapon elérhető, külön menüpontban.

<http://dorgicse.hu/index.php/dorgicserol/dorgicsei-ertektar>

2. Balatonudvari

Együttműködő fél: a település polgármestere, Szabó László.

A település adottságai hasonlóak, mégis eltérő és jellegében más, mint Örvényes. Balatonudvari települési értéktárának létrehozását megkezdte. 2015 októberében „Minden közösségnek vannak értékei” címmel értéktáras rendezvény valósult meg a településen.

2015 októberében a képviselő testület, előzetes fórum alapján határozott a települési értéktár bizottság létrehozásáról, melyet a 143/2015. számú határozatban rögzített. A bizottság november 10-én kezdte meg működését. A települési értéktárba került jeles műemlék, a szívalakú sírkövekkel tarkított régi temető ügyére fektettek hangsúlyt, s ennek Veszprém megyei értéktárban történő szerepeltetésére készítettek és adtak be felvételi javaslatot 2016 februárjában, „Balatonudvari műemléktemető és szívalakú sírkövek” címmel.

A dokumentáció itt elérhető: http://ertektar.vpmegye.hu/images/tartalom/aktualisjavaslatok/balatonudvari_muemlektemeto.pdf

Az értéktárban szereplő szív alakú sírkövek leírása a település honlapján:

<http://www.balatonudvari.hu/balatonudvari-telepules/telepulesunk-kepekben/szivalaku-sirkovek/>

Az értéktárral kapcsolatos lehetőség, a fórum, kapcsolódó rendezvény megmozgatta az emberek gondolkodását, de egyelőre több javaslat nem érkezett, az értéktár nem bővült. Szóbeli elképzelések vannak a továbbiakról. A település képviselője fontosnak tartja ezt az ügyet.

Örvényes tekintetében az országos hírű vízimalmot és múzeumot emelné ki.

3. Zánka

Együttműködő fél: az értéktár bizottság elnöke, a kiadvány főszerkesztője: T. Horváth Lajos

Zánka szép példájával élen jár a megyében, a gondolatviláguk, közösségi szemléletük és jó eredményeik tükrében követendőnek tekintjük.

A zánkai értéktárnak és a létrejött kiadványnak a település honlapján külön oldala van: <http://zanka.hu/zankai-ertektar/>

Zánkán települési értéktár bizottság jött létre, mely üléseket is tartott. A 2014. március 3-án kelt, Zánkai települési értéktár bizottság üléséről készült jegyzőkönyv alapján javaslatokat fogalmaztak meg a Zánkai Települési Értéktárba valamint a Veszprém Megyei Értéktárba felveendő zánkai

értékekről. Második napirendi pontban pedig a Vidékfejlesztési Minisztérium Zánkai Értéktár megjelentetésére is lehetőséget adó 2014. évi pályázati felhívásáról és a község pályázati szándékáról esett szó. Az értékek értéktárakba való felvételét, az előadott előterjesztést megszavazták. A pályázati lehetőség kihasználása mellett döntöttek, s a pályázati anyag sikerességére tekintettel a település 1.000.000 Ft vissza nem térítendő támogatást nyert a Zánkai Értéktár című kiadvány megvalósításához. A Zánka 850. évfordulójára összeállított emlékkötetben helytörténeti adatok, információk és aktualitások mellett kaptak helyet a települési értéktár elemei, ezek bemutatása, képes illusztrációja alkotja a kiadvány további részét. A keménytáblás, szép kivitelű mű nagyon tetszetős és értékes. A könyvet minden helyi lakos és több nyaralótulajdonos számára eljuttatták. A letöltésre és ez által az értékek megismerésére mindenkinek lehetősége van a település honlapjáról:

http://zanka.hu/wp-content/uploads/2014/07/zanka-ertektar_konyv-kuld.pdf

Örvényes tekintetében javasolja a német hagyományok előtérbe helyezését, fontosnak tartja az épített örökség, pincék figyelembe vételét és természetesen nagy jelentőségű a műemlék vízimalom is.

Harmadik lépésként következett a *kutatási folyamat tervezése*. Ekkor a rendelkezésre álló információk szerint kutatási vázlat készült, és megtörtént a terepi felmérés előkészítése, a szükséges eszközök beszerzése. Előzetes bejárás során képet lehetett alkotni a település aktuális helyzetéről, alapvető sajátosságairól.

Következő fázisként nagy volumenű *helyszíni felmérés, bejárás*, konzultáció következett. Az értékgyűjtés- feltárás folyamata volt ez a szép őszi napokon, mely rengeteg élményt és felfedezést hozott.

A gyűjtőmunka során összetett szempontrendszert vettem figyelembe. A terület bejárásakor az érintett személyeket felkerestem, véleményüket megismertem. A térképek segítségével történt meg az értékes elemek azonosítása, a pontos elhelyezkedésüket GPS segítségével jegyeztem, EOV koordinátáik mérésével. A materiális jellegű értékek állapotának vizsgálata és a fotódokumentációhoz szükséges fényképek elkészítése következett. A településen a helyszíni bejárás során több száz fotó készült. A felvett adatokat, fotókat vázlatos adatlapon rögzítettem, rövid leírást készítettem, melyben a főbb jellemzőket, azonosító tulajdonságokat megadtam. A más természetű, nem anyagi jellegű értékeket is jegyeztem.

Az értékek felkutatása, dokumentálása után hosszú időre hívott magához a számítógép, az adatok feldolgozása, rendszerezése következett. A fotók válogatás, korrigálás után az adatokkal feltöltött adatlapokra kerültek. A GPS adatok feldolgozása is megtörtént, a helyhez köthető adatok a digitális térképre kerültek. Térképszerkesztés, részlet-kinyerés következett, majd a javaslatokhoz történő csatolás.

Az adatlapok-javaslatok véglegesítése után az értékek csoportosítását végeztem el.

A nemzeti értékek meghatározása, települési értéktár létrehozása fázisában a véglegesített adatlapok alapján elkészítettem a jegyzéket, melyet a települési értéktár elemei- lista- és a települési értéktár létrehozásának megalapozó dokumentációjának bemutatása követett.

A javasaltok értékelése, az anyag megismerése után következik a települési értéktár létrehozása a szükséges határozat megalkotásával.

Végző lépésként az *elvégzett feladat eredményének publikálása* zárja a tevékenységek sorát.

Ekkor a települési értéktár megismertetése, a gyűjtött értékek listájának közzététele történik a település honlapján. Az értéktárral kapcsolatban felmerülő további gondolatok egy következő, pályázat megvalósítása utáni tevékenység képét vetítik elénk.

4. A települési értéktár elemei

Vallással kapcsolatos értékek

A település vallással kapcsolatos értékei kerültek e csoportba, a kiemelt szereppel rendelkező templomtól a szakrális kisemlékekig, keresztekig.

Kőkereszt részlete (temető)

Lakóépületek

A településen számos lakófunkciójú épület viseli magán a Balaton-felvidéken jellemző népi építészeti vonásokat, és ad hozzá a jellegzetes településszerkezet, az utcaképek hagyományos képéhez. Az épített örökség ezen épületei lakóházként, néprajzi vonatkozásait is figyelembe véve kerültek a javaslatok sorába.

Védett lakóház népi barokk oromzata

Egyéb épített értékek

A község műemlékekben bővelkedik, ezek mellett pedig több, szintén fontos helytörténeti, történelmi, néprajzi, építészettörténeti, ipartörténeti jelentőséggel bíró objektum gazdagítja a falut. Ezek a vegyes típusú értékek illeszkednek a fenti halmazba.

Műemlék kőhíd részlete, a szoborfülkével

Pincék, présházak

A településen élők egyik meghatározó tevékenysége volt évszázadokon át a szőlőtermesztés és borkészítés, mely az örvényesi Öreg-hegy páratlanul szép és kedvezően művelt állapotát eredményezte. A kiváló dűlőként számon tartandó szőlőhegyi parcellákon és a mára művelést nélkülöző felső hegyi régió területén egyaránt kiemelkedő a hagyományos képet mutató, példásan karbantartott gazdasági épületek száma. Ezek a pince-présházak egyedi népi építészeti értékeket hordoznak, és megmaradt funkciójuk esetén, művelt szőlővel az oly csodálatos, szívet melengető, harmonikus szőlőhegyi tájkép kulcsszereppel rendelkező elemei. E műemléki értékek megóvása, esetenként különböző szintű védelme az egyedi sajátosságaira, hagyományos értékeire, szőlő- és borkultúrájára idegenforgalmi szempontból kiemelten építeni kívánó település számára elsőrendű feladat.

Nagy múltú pince-présház, környezetében új telepítésű szőlővel

Természeti, tájképi értékek

A falu bővelkedik természeti, tájképi értékekben, természeti környezete, értékei turisztikai szempontból is kiemelkedőek. Ezen értékek kiemelése a természeti, tájképi szempontokon felül szintén alapvető, hiszen a természetet, nyugalmat szeretők számára erőteljes vonzerő lehet a változatos geomorfológiai, tájesztétikai adottságokkal bíró és értékeire büszke, vizekben gazdag település.

Szép formájú példány az öreg tölgyekkel teli fás-legelőn

Egyedi látványkép, tájképi érték az Öreg-hegyről

Személyekhez köthető értékek

A csoportban vegyesen kaptak helyet különféle, elsősorban emberi személyekhez köthető értékek.

A hősök parkjának részlete

Komplex természetű értékek

A település rendelkezik olyan értékekkel, melyek nem sorolhatók egyértelműen egy-egy meghatározott értékhalmozba, mivel természetüknél fogva összetett tárgyi, néprajzi, kulturális emléket, fogalmat fejeznek ki. Ezeket az értékeket sokrétőségük miatt a komplex természetű értékek közé soroltam.

Kedvező szőlőhegyi összkép, az Öreg-hegy kiváló dűlőjének egy pontjáról

Az egyes érték-típusok számszerű megjelenése (összes):

Vallással kapcsolatos értékek: 6 db

Lakóépületek: 9 db

Egyéb épített értékek: 7 db

Pincék, prэшázak: 23 db

Természeti, tájképi értékek: 8 db

Személyekhez köthető értékek: 4 db

Komplex természetű értékek: 5 db

Települési értéktárba javasolt értékek száma összesen: 62 db

Összesen tehát 62 darab felvételezett érték kerül előterjesztésre javaslatok formájában.

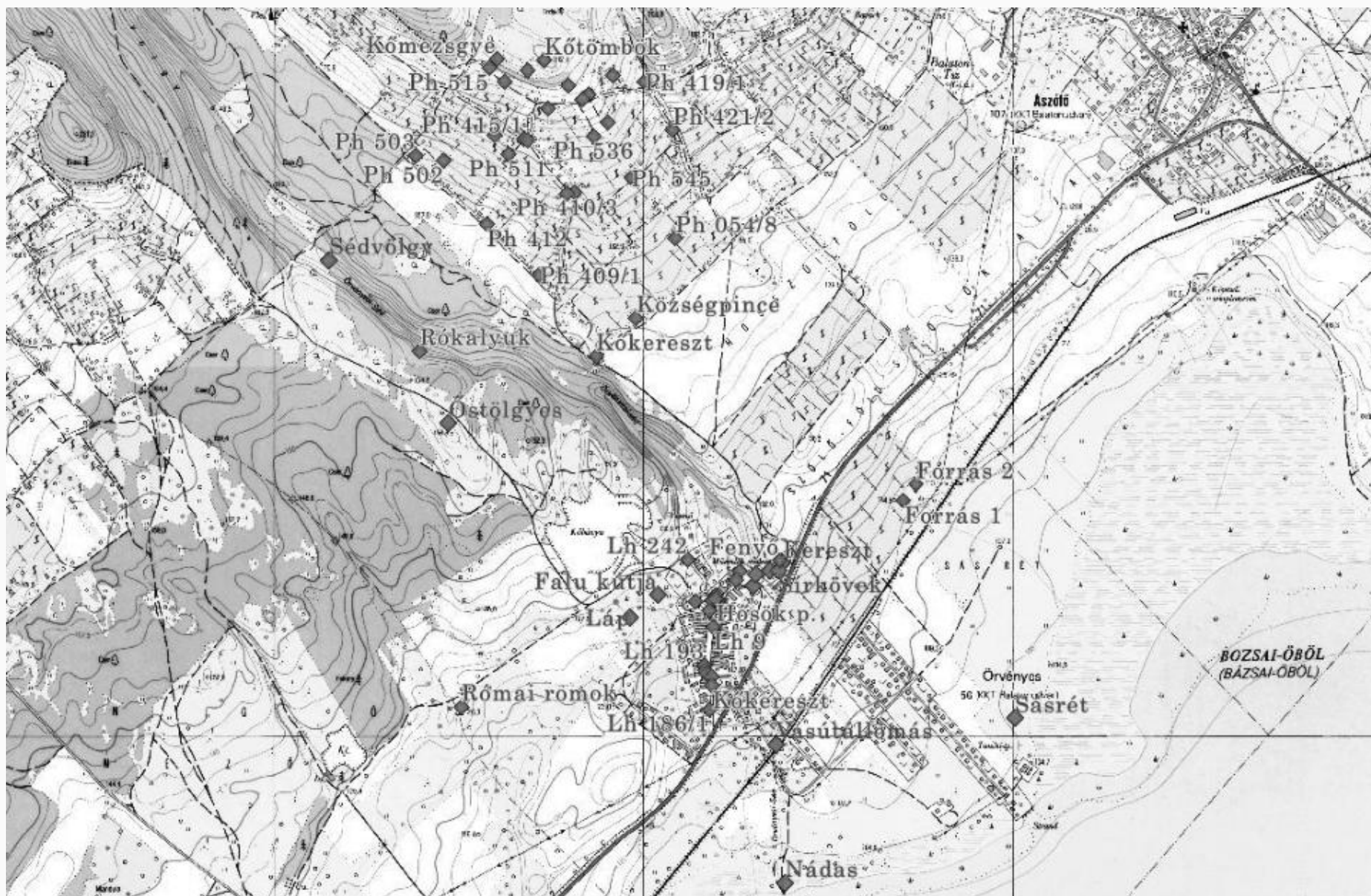
A települési értéktár elemeinek összesítő táblája a következő:

Sorszám	Megnevezés	Helyszín	Helyrajzi szám	Egyéb megjegyzés
<i>Vallással kapcsolatos értékek</i>				
01	Római katolikus templom	Templom tér	224	műemlék
02	Templomrom, ravatalozó kápolna	Temető	43	műemlék
03	Kőkereszt	Templom kert	226	
04	Kőkereszt	Szent Imre utca	20/1	
05	Kőkereszt	Temető	43	
06	Kőkereszt	Öreghegyi út	561	

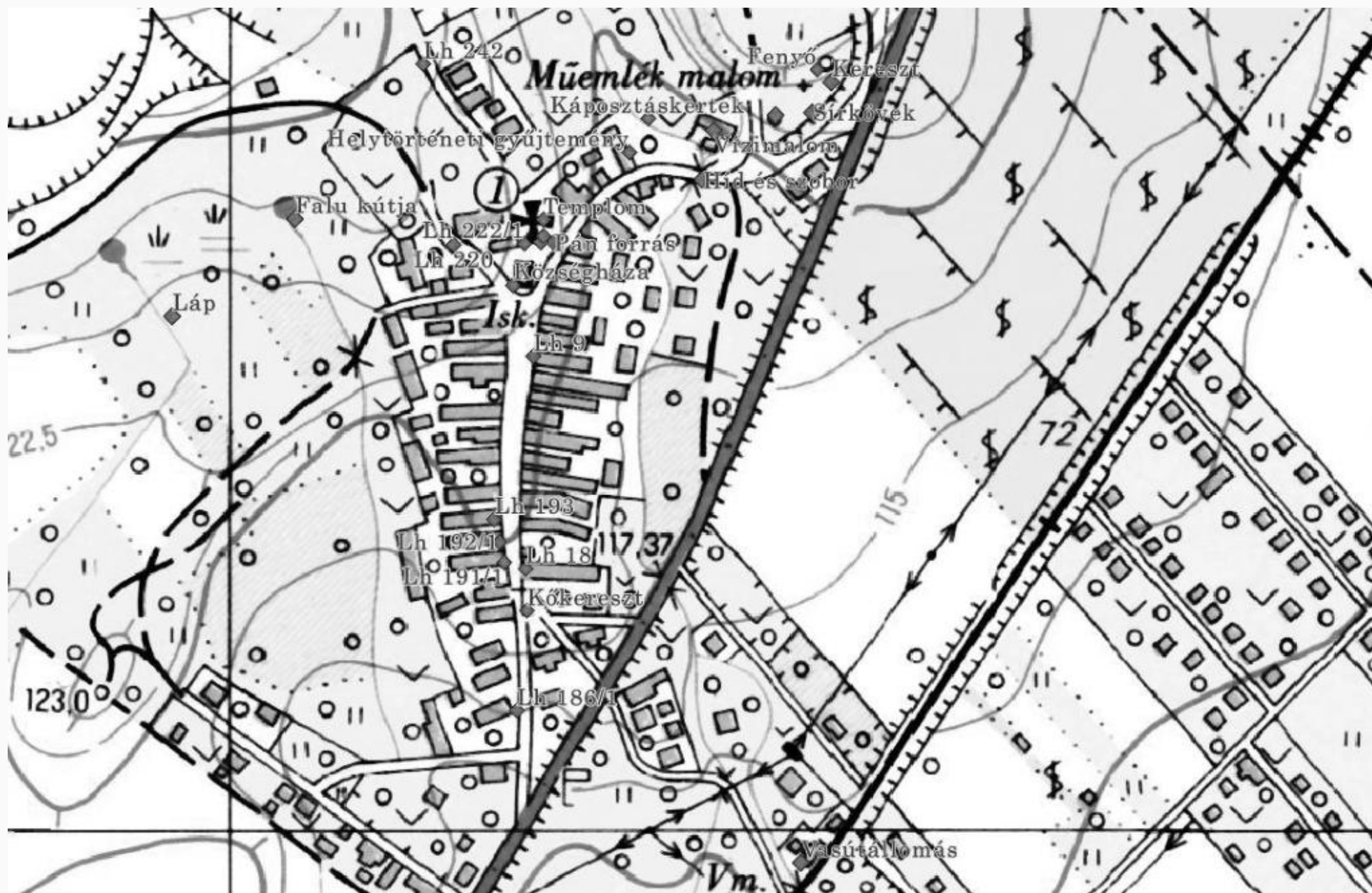
<i>Lakóépületek</i>				
07	Lakóház és melléképülete, kerítése	Szent Imre utca 36.	18	műemlék
08	Lakóház és kovácsműhely	Szent Imre utca 39.	186/1	
09	Lakóház	Szent Imre utca 29.	191/1	
10	Lakóház	Szent Imre utca 27.	192/1	
11	Lakóház	Szent Imre utca 25.	193	
12	Lakóház és melléképületek	Szent Imre utca 18.	9	
13	Lakóház	Fenyves utca 3.	220	
14	Lakóház	Templom utca	221/1	
15	Lakóház	Templom utca	242	
<i>Egyéb épített értékek</i>				
16	Községháza	Fenyves utca 1.	222	
17	Helytörténeti gyűjtemény és galéria	Szent Imre utca	228/2	helyi védelem
18	Híd Nepomuki Szent János-szoborral	Szent Imre utca	224	műemlék
19	Római kori villagazdaság	Hosszúrétek dűlő	027/5	műemlék
20	Vízimalom, malommúzeum és környezete	Szent Imre utca 1.	1	műemlék
21	Vasútállomás	Vasútállomás	86/3	
22	Hagyományos településforma, településszerkezet	Örvényes		
<i>Pincék, présházak</i>				
23	Présház	Öreg-hegy	409/1	
24	Présház és környezete	Öreg-hegy	412	
25	Présház és környezete	Öreg-hegy	502	
26	Présház-nyaraló	Öreg-hegy	503	
27	Pince-présház és környezete	Öreg-hegy	509	
28	Présház és környezete	Öreg-hegy	511	
29	Présház-nyaraló	Öreg-hegy	415/1	
30	Présház	Öreg-hegy	414/2	
31	Présház és környezete	Öreg-hegy	540	
32	Présház	Öreg-hegy	410/3	
33	Présház	Öreg-hegy	515	
34	Présház	Öreg-hegy	516	

35	Pince-présház és környezete	Öreg-hegy	526	
36	Présház	Öreg-hegy	522	
37	Présház	Öreg-hegy	523	
38	Présház és öreg mandulás	Öreg-hegy	418	
39	Présház	Öreg-hegy	419/1	
40	Présház	Öreg-hegy	421/2	
41	Présház	Öreg-hegy	534	
42	Présház és környezete	Öreg-hegy	536	
43	Présház	Öreg-hegy	545	
44	Présház	Öreg-hegy	054/8	
45	Pince	Öreg-hegy	054/10	
<i>Természeti, tájképi értékek</i>				
46	Fás legelő (őstölgyes)	Déllő	035/4	
47	Örvényesi-séd völgye	Örvényesi-séd völgye	036/1, 037	
48	Kopasz-hegy	Kopasz-hegy	050, 051	
49	Rókalyuk sziklaképződmény	Rókalyuk	036/1	
50	Fekete fenyő	Temető	43	
51	Láp és források	Több helyszín		
52	Pán-forrás	Templom-tér	226	
53	Kilátópont	Öreg-hegy	521/3	
<i>Személyekhez köthető értékek</i>				
54	Gácsér Kalazant Ambrus életműve, tevékenysége			
55	Hősi emlékmű, hősök tere	Hősök parkja	226	
56	Síremlékek	Temető	43	
57	Örvényes Allstars zenekar	Örvényes		
<i>Komplex természetű értékek</i>				
58	Községi címer és zászló			
59	Örvényesi juh fark	Öreg-hegy		
60	Szőlőhegy-kiváló dűlő	Öreg-hegy		
61	Örvényesről megjelent (nyomtatott) művek			
62	Német eredetű gyökerek, hagyományok, szokások			

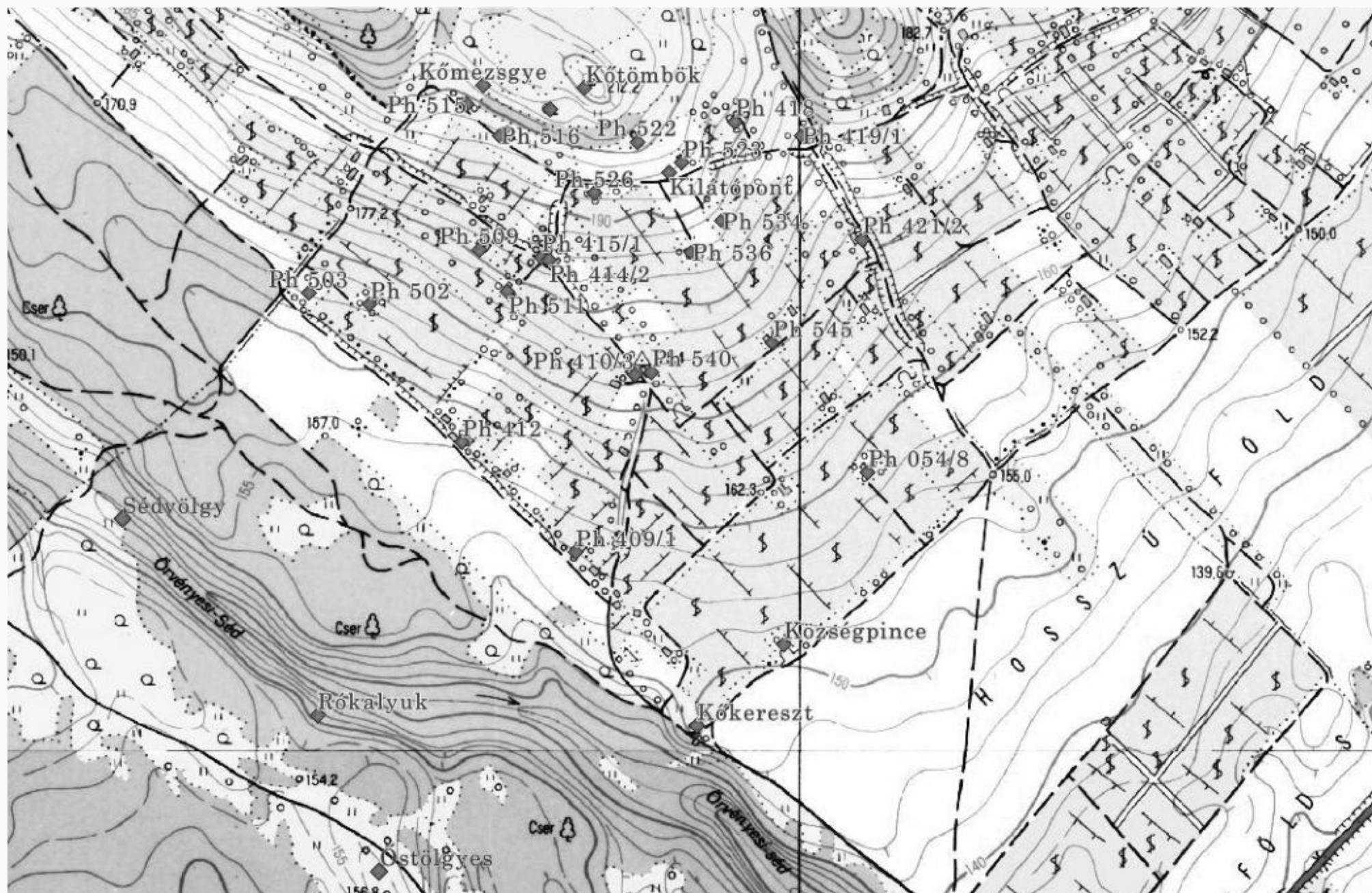
A településen felvételezett, helyhez köthető értékek digitális térképre történő illesztésével kialakult az értékek összesítő térképe:

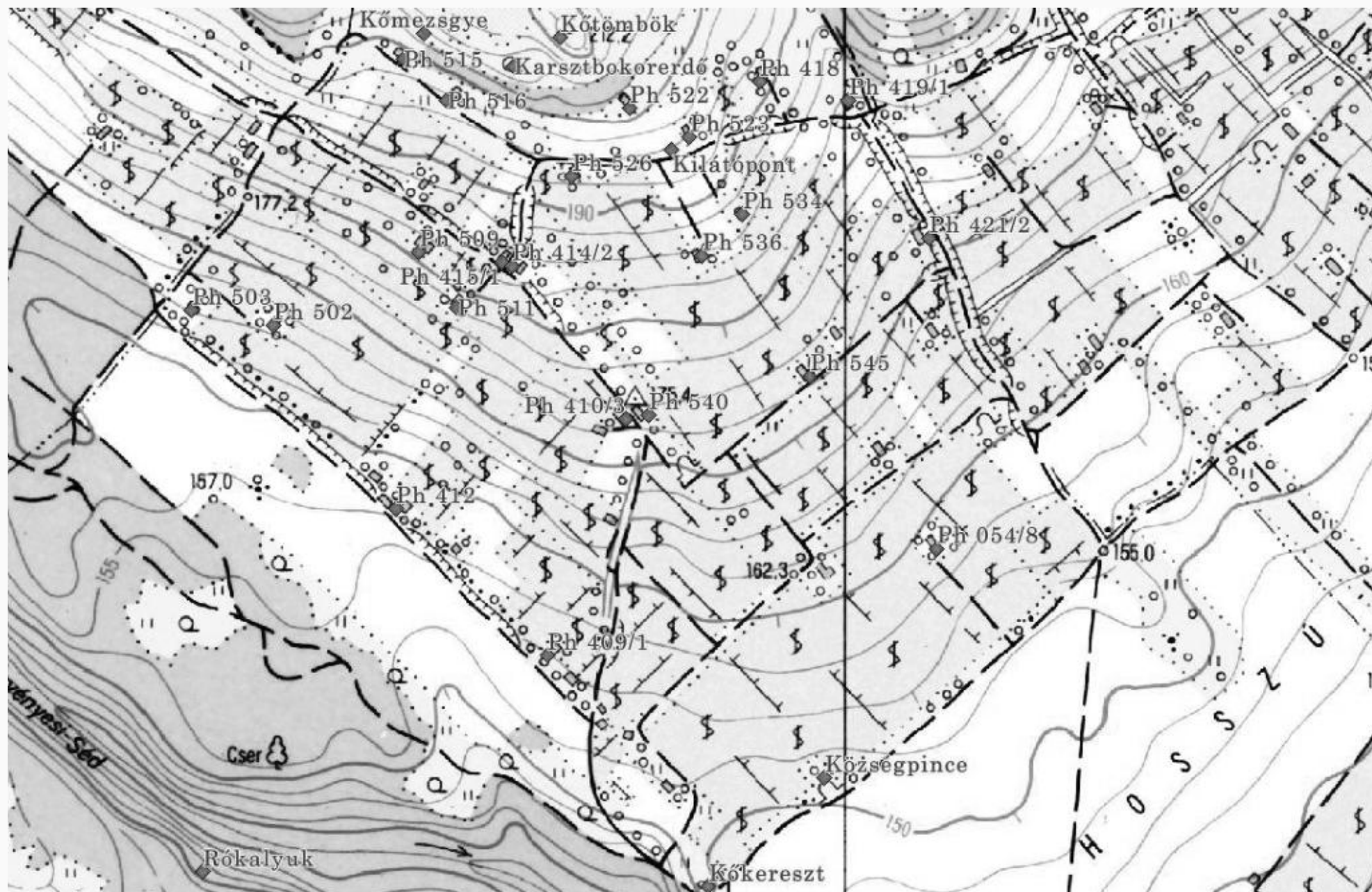
Helyhez köthető értékek összesítő térképe, Órvényes

Belterületi értékek topográfiai térképen

Külterületi értékek, topográfiai térképen jelölve

Szőlőhegyi értékek egyedileg jelölve

A Települési értéktár elemei, az adatlapok (javaslatok) jelen anyag folytatásaként, egyedileg kerülnek bemutatásra, praktikusán külön pdf file-ok formájában. Ezzel böngészésük és közzétételük is könnyen megvalósítható.

Jelen dokumentum és mellékletei, tartozékai elektronikus változatban is leadásra kerülnek, különálló adathordozón.

Települési értéktár elemei- adatlapok (javaslatok)

Nyilatkozat

-az értéktár kapcsán felmerülő további gondolatokhoz-

Alulírott Pető Piroska, jelen dokumentáció létrehozója, Örvényes települési értéktára tekintetében az alábbi nyilatkozatot teszem:

A HUNG-2016/3928 azonosítószámú, települési értéktár létrehozására vonatkozó pályázat megvalósítása során készített fotókat igény szerint a település rendelkezésére bocsátom, és azokra teljes körű felhasználási lehetőséget biztosítok a szerző nevének megjelölése mellett.

A települési értéktár elemei közül azon értékeket, melyek jelentősége nagy és a település számára kiemelten fontosak, országos vagy regionális szintre kell helyezni. A település döntése alapján a szükséges javaslatokat, előterjesztéseket elkészítem és megküldöm.

A jövőben kiírásra kerülő, hasonló témájú „hungarikum-pályázatokat” követem és amennyiben valamilyen téren igénybe vehető vagy az értékekre épülő lehetőség adódik, jelzem a település számára. A továbbiak az adott helyzet szerint alakulnak.

A települési értéktárról az érdeklődők elé tárom a gondolatainkat, az eredményről szívesen beszámolok egy nyilvános előadás keretében, továbbá ha van lehetőség, fotók formájában is bemutatom az értékeket, kiállítás keretében is. Célszerű a falu rendezvényeihez fűzni az értékek körét, ennek tervezésében is rendelkezésre állok.

Balatonfüred, 2016. 12. 16.

Pető Piroska

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném köszönetemet kifejezni a települési értéktárral kapcsolatban felmerült kérdések tisztázása, illetve a feladat elvégzése terén sokak által nyújtott segítségért, biztatásért, iránymutatásért.

Köszönettel tartozom Huszár Zoltánnak, Örvényesi Lászlónak és feleségének, Dr. Kugler Gyulának, Ther Antalnak és feleségének, Németh Miklósnak és családjának, Greskó Károlynak, Gácser Jánosnak, Holcsek Eszternek, Törő Balázsnak, Karl Lajosnak és dr. Lapos Józsefnek, továbbá mindazoknak, akik valamilyen szempontból hozzátettek az értéktár sikeres életre hívásához.

Köszönöm dr. Horváth Zsoltnak az értéktárak terén nyújtott biztató iránymutatásait, lelkesítő munkáját, mely példaértékű számomra.

Köszönöm továbbá családom türelmét és a kellő mennyiségű szabadidő biztosítását.

Balatonfüred, 2016. 12. 11.

Pető Piroska